

УДК 338.516.24

Д. В. Арлачов,
директор Департаменту стратегічного планування та розвитку у сфері комунальних послуг,
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг
О. Ю. Корчміт,
здобувач, Академія муніципального управління
Р. А. Марецький,
кандидат наук з державного управління
В. С. Бучик,
кандидат наук з державного управління

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ БЛОЧНИХ ТАРИФІВ НА ЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

D. Arlachov,
The Director Strategic Planning and Development in Public Utilities Department,
National Commission of the State Public Utilities Regulation
O. Korchmit,
Researcher degree in the Academy of Municipal Administration
R. Maretskyi,
PhD in public administration
V. Buchyk,
PhD in public administration

CONCEPTUAL APPROACHES TO IMPLEMENTATION OF THE DIFFERENTIATED (BLOCK) TARIFFS FOR WATER SUPPLY AND SEWERAGE MODEL

У статті розкрито сутність моделі диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення, обґрунтовано необхідність та проаналізовано цілі і перспективи її впровадження, оцінено вплив цієї моделі на стан взаємовідносин споживачів та підприємств питного водопостачання.

The essence of the model of differentiated (block) tariffs for water supply and sewerage is revealed in the article. The authors substantiate necessity of such model, analyze the goals and prospects for model's implementation and assess the impact of the model on the state of relations between consumers and water supply companies.

Ключові слова: державне регулювання природних монополій, централізоване водопостачання та водовідведення, підприємства питного водопостачання, тариф, модель диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення.

Key words: state regulation of natural monopolies, centralized water supply and sewerage, tariff, the model of differentiated (block) tariffs for water supply and sewerage.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Забезпечення сталого розвитку сфери централізованого водопостачання та водовідведення вимагає невідкладного вирішення низки проблем, які перешкоджають налагодженню взаємовідносин між підприємствами питного водопостачання та споживачами питної

води, загальному підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання у цій сфері і, як наслідок, гальмують процеси, пов'язані з підвищенням якості відповідних послуг. Серед цих проблем основними, зокрема, є: недостатній рівень інвестування в модернізацію об'єктів та мереж систем централізованого водопоста-

чання та водовідведення, зумовлений невідповідністю встановлених тарифів їх економічно обгрунтованому рівню, що повинен включати інвестиційну складову; низький рівень оснащення засобами обліку води, зумовлений відсутністю у споживачів економічних стимулів до раціонального споживання ресурсів. Державне регулювання сфери централізованого водопостачання та водовідведення, спрямоване на вирішення зазначених проблем, потребує застосування комплексного підходу, однією зі складових якого є запровадження прогресивних моделей тарифоутворення, які забезпечуватимуть у тому числі диференціацію тарифів, виходячи з обсягу споживання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Економічні аспекти розвитку сфери централізованого водопостачання та водовідведення досліджуються багатьма вітчизняними науковцями. Так, питанням стратегічного планування та розвитку систем питного водопостачання присвячені праці В.Логвиненка [10], П.Бубенка [3]. Організаційно-економічні механізми інноваційного та інвестиційного розвитку підприємств питного водопостачання досліджуються Я.Леоновим [9], Н.Волгіною [5]. Детальний аналіз проблем забезпечення екологічної та економічної безпеки водопостачання здійснений в роботах Н.Насонкіної [11], О.Димченка [6], С.Василенка [6]. Доступність послуг, соціальний захист та участь громадськості в процесі реформування сектора водопостачання та каналізації в країнах Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії є провідними темами досліджень експертів Організації економічного співробітництва та розвитку, Агентства США з міжнародного розвитку та вітчизняних спеціалістів [7]. Однак в цілому в працях українських дослідників та науковців питання запровадження прогресивних моделей тарифоутворення у сфері централізованого водопостачання та водовідведення досі не наїшли належного відображення.

НЕ ВИРІШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Необхідність створення сприятливих умов для зростання інвестицій в модернізацію відповідних об'єктів та мереж, забезпечення повного обліку споживання питної води вимагають розроблення та застосування тарифної моделі, що дозволить, з однієї сторони, привести тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення до економічно обгрунтованого рівня з включенням інвестиційної складової, а з іншої — враховувати рівень споживання питної води під час формування плати за надані послуги і таким чином сприяти встановленню засобів обліку і раціональному використанню ресурсів споживачами.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розкриття сутності диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення, постановка математичної моделі розрахунку тарифів, статистичне обгрунтування рівня блоків запропонованої тарифної моделі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Існуючі моделі тарифів на водопостачання та водовідведення, що використовуються у світовій практиці тарифоутворення, можна звести до таких основних видів:

— однорівневі тарифи, в тому числі фіксовані тарифи (без урахування обсягів споживання) та тарифи на підставі ставок обсягу за кубічний метр (волюметричні);

— багаторівневі тарифи, в тому числі комбінація фіксованої ставки та тарифу на обсяг за спожиті ресурси; виокремлення у тарифах на обсяг декількох блоків, при чому для кожного блоку тарифи різняться та формуються за такими схемами (інвертовані ступенево-пропорційні ставки — збільшуються зі зростанням обсягів споживання; ступенево-пропорційні ставки, що знижуються — зменшуються зі зростанням обсягів споживання). Крім цього, можуть встановлюватися різні ставки для пікових та позапікових періодів та сезонні ставки з додатковою оплатою.

Формування моделі тарифу на централізоване водопостачання та водовідведення в Україні знаходиться в стадії обговорення, тому що по всій країні існує система тарифів по категоріям споживачів: населення, бюджетна сфера, інші споживачі. При цьому у населення тариф штучно занижений, а для інших споживачів завищений — має місце перехресне субсидіювання, вимоги щодо недопущення якого містяться в Законі України "Про державне регулювання у сфері комунальних послуг" [1].

Система тарифу за обсягом споживання ресурсів, що існує зараз в Україні (за умови встановлення засобу обліку), є лінійною (звичайною пропорційною), що не стимулює заощадження води та, відповідно, енергетичних ресурсів на її транспортування та очищення.

Програмою економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" передбачено планомірне приведення тарифів на житлово-комунальні послуги до рівня, що покриває економічно обгрунтовані витрати й інвестиційну складову, а також реалізацію програми забезпечення споживачів лічильниками води та інших ресурсів.

Індикатори успіху Програми включають:

- покриття тарифами економічно обгрунтованих витрат, включаючи інвестиційну складову;
- зниження споживання ресурсів (окрім природного газу) мінімум на 3% щорічно до 2014 р.;
- забезпечення 100% обліку спожитих послуг.

На сьогоднішній день для суб'єктів природних монополій у сфері централізованого водопостачання та водовідведення (підприємств питного водопостачання) встановлено тарифи на рівні нижче економічно обгрунтованого з відсутністю інвестиційної складової. Крім того, у сферах діяльності зазначених підприємств явно визначені елементи перехресного субсидіювання між населенням, з одного боку, та бюджетними й іншими споживачами з другого.

Іншими негативними аспектами функціонування сфери централізованого водопостачання та водо-

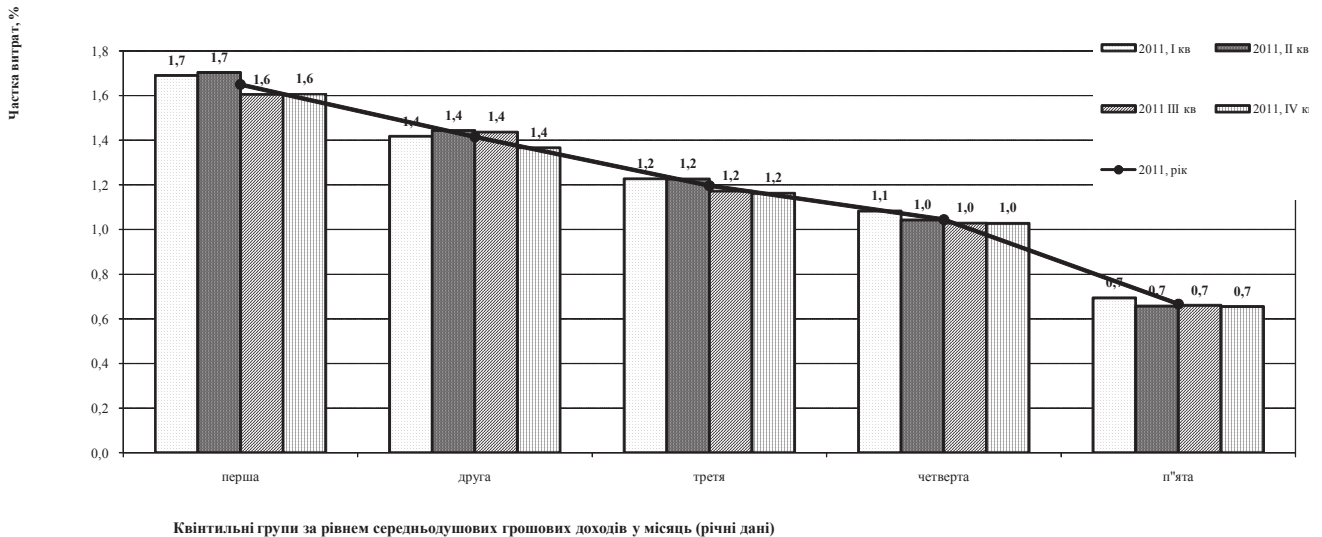

Рис. 1. Розподіл домогосподарств за часткою витрат на водопостачання та водовідведення у грошовому доході за квінтильними групами (2011 рік), %

відведення є відсутність у споживачів економічних стимулів щодо використання засобів обліку води та економії ресурсів.

З урахуванням сьогоденних соціально-політичних умов зміни тарифів у бік збільшення (що здійснюватимуться відповідно до існуючої моделі тарифоутворення) не будуть сприйматися населенням.

У зв'язку з цим, пропонується ввести модель диференційованих (блочних) тарифів на водопостачання та водовідведення як першого кроку у сфері тарифного регулювання з метою розв'язання існуючих проблемних питань у комунальній сфері.

Запровадження моделі диференційованих (блочних) тарифів відповідає рекомендаціям провідних міжнародних організацій: Світового банку, Шведського агентства міжнародного співробітництва та розвитку, Агентства з міжнародного розвитку США, а також французького проекту розвитку сфери водопостачання "Twining". Відокремлення соціального блоку тарифів та впровадження ступенево-пропорційної моделі віддзеркалює світову практику провідних країн Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка узагальнена ще в 2003 році у дослідженні "Доступність послуг, соціальний захист та участь громадськості в процесі реформування сектора водопостачання та каналізації у країнах Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії: ключові аспекти та рекомендації" [7].

Модель диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення будується на основні блоків, що являють собою певний обсяг споживання води та послуг з водовідведення (куб. м.). Кількість та розмір блоків залежить від структури ринку централізованого водопостачання та водовідведення, зокрема типу абонентів-споживачів, який визначається на основі таких параметрів як склад та чисельність членів домогосподарства, рівень доходу на одного члена домогосподарства, частка витрат домогосподарства на житлово-комунальні послуги у сукупних витратах. Для кожного з визначених блоків встановлюється окремий

тариф, величина якого збільшується пропорційно збільшенню розміру блоків. Загальний обсяг спожитої за місяць води ділиться на частини відповідно до блоків. Сумарний платіж за послуги формується як сума добутоків обсягу спожитої води в межах конкретної частини (блоку) та тарифу для цього блоку. Таким чином, чим більше споживач споживає води, тим дорожчим виходить для нього кожен наступний блок води і тим порівняно вищою є сума загального платежу.

Модель диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення дозволяє сформувати соціально обґрунтований норматив споживання послуг шляхом застосування так званого "соціального" тарифу, що розраховується виходячи з критерію "базового мінімального споживання" та встановлюється для умовного першого блоку, що включає мінімальний обсяг води, необхідний для забезпечення питних, фізіологічних, санітарно-гігієнічних та побутових потреб однієї людини. Відповідно до зазначеного критерію "базового мінімального споживання" розмір плати за послуги, що формується на основі "соціального" тарифу, не повинен перевищувати 3% від сукупних витрат домогосподарств [2, с. 44]. У 2011 році витрати домогосподарств на житлово-комунальні послуги склали 11,8% від сукупних витрат [4, с. 47]. Існуюче досить спокійне соціальне сприйняття рівня плати саме за централізоване водопостачання та водовідведення обумовлено відносно малою його часткою у структурі витрат середнього домогосподарства [12, с. 9] на житлово-комунальні послуги — 13,3% (або 52 грн./місяць) [13, с. 5—6]. Відповідно середній рівень витрат на даний комунальний продукт не перевищує 1,56% від сукупних витрат середнього домогосподарства, що відповідає критерію "базового мінімального споживання" (3%) та значно нижче так званого "порогу чутливості", що визначається за міжнародними стандартами — 5% [8, с. 6]. "Порогом чутливості" фактично є цінова доступність послуг, яка розраховується як співвідношення витрат

домогосподарства на послуги з централізованого водопостачання і водовідведення та сукупних витрат домогосподарства. Аналіз цінової доступності послуги у розрізі квінтільних груп населення за середньодушовими доходами свідчить, що навіть найбідніші верстви населення не сплачують за водопостачання та водовідведення вище за міжнародні стандарти (див. рис. 1).

Наслідками цінової недоступності є різке зниження фінансової дисципліни абонентів, а "державним індикатором" економічної доступності слід розглядати відсутність потреби домогосподарства у державній субсидії. Для більш повного розкриття сутності моделі диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення розглянемо приклад її типового розрахунку, а також соціально-економічне обґрунтування величини основних параметрів моделі, зокрема розміру блоків.

Типовий алгоритм розрахунку диференційованого (блочного) тарифу на централізоване водопостачання та водовідведення за чотирма блоками (п'ятий блок — споживання води без засобів обліку) виглядає наступним чином:

1) визначається розрахунковий тариф (T^*) шляхом ділення суми річних планованих витрат повної собівартості та річного планованого прибутку на планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення), визначений річними планами;

2) на основі розрахункового тарифу та параметрів співвідношення між тарифами визначаються диференційовані за обсягами споживання тарифи з урахуванням співвідношення обсягів централізованого водопостачання (водовідведення) у межах блоків шляхом розв'язання системи рівнянь:

$$\left\{ \begin{array}{l} T^* \times S^* = T_1 \times S_1 + [T_2 \times (S_2 - C_1 \times B_1) + T_1 \times C_1 \times B_1] + \\ + [T_3 \times (S_3 - C_2 \times B_2) + T_2 \times C_2 \times (B_2 - B_1)] + \\ + [T_4 \times (S_4 - C_3 \times B_3) + T_3 \times C_3 \times (B_3 - B_2)] + \\ + [T_5 \times S_5]; \quad (1) \\ T_3 = T_2 \times K_1; \quad (2) \\ T_4 = T_3 \times K_2; \quad (3) \\ T_5 = T_4 \times 1,1; \quad (4) \\ S^* = S_1 + S_2 + S_3 + S_4 + S_5, \end{array} \right.$$

де T — розрахунковий тариф на централізоване водопостачання (водовідведення), гривень за куб. метр;

T_1 — рівень тарифу, диференційованого за першим блоком споживання, що визначається державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, за кількісними показниками отриманих послуг, який встановлюється в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання ("соціальний" тариф), гривень за куб. метр;

T_2 — рівень тарифу, диференційованого за другим блоком споживання, визначеним державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, за кількісними показниками отриманих послуг, який визначається шляхом розв'язання системи рівнянь,

гривень за куб. метр;

T_3 — рівень тарифу, диференційованого за третім блоком споживання, визначеним державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, за кількісними показниками отриманих послуг, який визначається шляхом розв'язання системи рівнянь, гривень за куб. метр;

T_4 — рівень тарифу, диференційованого за четвертим блоком споживання, визначеним державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, за кількісними показниками отриманих послуг, який визначається шляхом розв'язання системи рівнянь, гривень за куб. метр;

T_5 — рівень тарифу, диференційованого за п'ятим блоком споживання, визначеним державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, за кількісними показниками отриманих послуг для споживачів, що не мають засобів обліку, який визначається шляхом розв'язання системи рівнянь, гривень за куб. метр;

S^* — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення), куб. метрів;

S_1 — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до першого блоку споживання;

S_2 — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до другого блоку споживання;

S_3 — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до третього блоку споживання;

S_4 — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до четвертого блоку споживання;

S_5 — планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) споживачів, що не мають засобів обліку, куб. метрів;

K_1 — індекс перевищення рівня тарифу, диференційованого за третім блоком споживання, над рівнем тарифу, диференційованого за другим блоком споживання, який встановлюється державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання;

K_2 — індекс перевищення рівня тарифу, диференційованого за четвертим блоком споживання, над рівнем тарифу, диференційованого за третім блоком споживання, який встановлюється державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання;

C_1 — кількість споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до другому блоку споживання;

Таблиця 1. Структура водоспоживання домогосподарствами, що мають засоби обліку, за даними підприємств-ліцензіатів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг

Середньомісячний рівень споживання абонентом послуг з водопостачання, куб. м.	Обсяг води, що реалізовано за рік, %	Кількість абонентів, %	Найбільш вірогідна кількість осіб в домогосподарстві, осіб	Найбільш вірогідний обсяг споживання на одну особу в домогосподарстві, куб. м.
0-2	3%	18%	1 (18%)	1,2
2-6	19%	34%	1 (5,4%) 2 (28,6%)	2,4-3,4
6-10	37%	31%	2 (0,4%) 3 (24,8%) 4 (5,8%)	2,4-3,3
Понад 10	34%	17%	4-6 (17%)	2,4-3,3

Таблиця 2. Розподіл домогосподарств за складом

Кількість домогосподарств в Україні	Частка домогосподарств (%)			
	Перша група (з однієї особи)	Друга група (з двох осіб)	Третя група (із трьох осіб)	Четверта група (із чотирьох та більше осіб)
17022,7 тис.	23,4	29	24,8	22,8

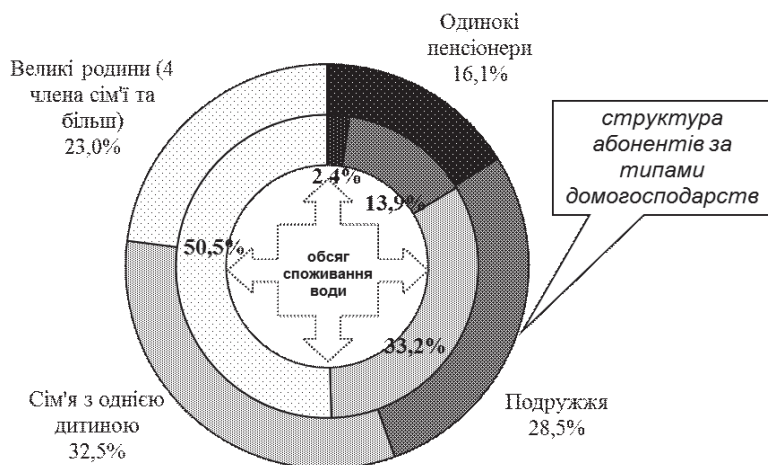

Рис. 2. Питова вага типів домогосподарств в обсязі водоспоживання

C_2 — кількість споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до третього блоку споживання;

C_3 — кількість споживачів, що мають засоби обліку, які отримують послуги, що за кількісними показниками віднесені до четвертого блоку споживання;

V_1 — початковий обсяг послуг з централізованого водопостачання (водовідведення) другого блоку споживання, який встановлюється державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання, куб. метрів;

V_2 — початковий обсяг послуг з централізованого водопостачання (водовідведення) третього блоку споживання, який встановлюється державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання, куб. метрів;

V_3 — початковий обсяг послуг з централізованого водопостачання (водовідведення) третього бло-

ку споживання, який встановлюється державним органом, уповноваженим встановлювати тарифи, в єдиному розмірі для всіх підприємств питного водопостачання, куб. метрів.

Тариф першого тарифного блоку (T_1) у пілотних розрахунках встановлено на рівні 2,70 грн./м³. Тариф діє на однаковому рівні у всіх регіонах країни. Для переходу по цінових блоках пропонуються такі індекси підвищення тарифу: перевищення рівня тарифу третього блоку над рівнем тарифу другого блоку — 1,25 (тариф +25%); четвертого блоку над рівнем тарифу третього блоку — 1,45 — тариф; блоку абонентів без засобів комерційного обліку над рівнем тарифу четвертого блоку — 1,1.

Застосування вищевказаного алгоритму розрахунку тарифу забезпечить підприємствам питного водопостачання своєчасне надходження платежів за послуги, дозволить ефективно планувати витрати та створить умови для залучення інвестицій в модернізацію об'єктів та мереж централізованого водопостачання та водовідведення. Натомість споживачі пит-

Таблиця 3. Приклад розрахунку диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення — за даними підприємства ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ

Показники	Водопостачання	Водовідведення	Разом
Базовий тариф на водопостачання за операційними витратами, грн.	3,13	2,30	5,43
Обсяг інвестиційної програми, грн.	32 937 190	24 437 270	57 374 460
Розмір інвестиційної складової у складі тарифу, грн.	0,31	0,23	0,54
T* – розрахунковий середній тариф на централізоване водопостачання (водовідведення), грн./м ³ ;	3,44	2,53	5,97
S* - планований річний обсяг централізованого водопостачання (водовідведення), м ³ ;	106 249 000	106 249 000	x
T ₁ – рівень тарифу першого блоку, встановлюється рішенням уповноваженого органу для всіх підприємств у єдиному розмірі, грн./м ³ ;	2,00	1,50	3,50
T ₂ – рівень тарифу другого блоку, визначається шляхом вирішення системи рівнянь, грн./м ³ ;	2,11	1,56	3,67
T ₃ – рівень тарифу третього блоку, перевищує рівень тарифу другого блоку в K ₁ разів, грн./м ³ ;	2,64	1,95	4,59
T ₄ – рівень тарифу четвертого блоку, перевищує рівень тарифу третього блоку в K ₂ разів, грн./ м ³ ;	3,83	2,83	6,66
V ₁ – початковий обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) другого тарифного блоку, м ³ ;	2	2	2
V ₂ – початковий обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) третього тарифного блоку, м ³ ;	6	6	6
V ₃ – початковий обсяг централізованого водопостачання (водовідведення) четвертого тарифного блоку, м ³ ;	10	10	10
Розрахунки	Значення	Значення	Разом
Сукупний дохід за розрахунковим середнім тарифом (T* x S*), грн.	365 496 560	268 809 970	634 306 530
Сукупний дохід за блоками та групами з засобами комерційного обліку та без таких засобів, грн.	365 793 733	270 308 616	636 102 350
Дохід від абонентів першого блоку при наявності засобів комерційного обліку, грн.	1 386 740	1 040 055	2 426 795
Дохід від абонентів другого блоку при наявності засобів комерційного обліку, грн.	12 491 112	9 239 026	21 730 137
Дохід від абонентів третього блоку при наявності засобів комерційного обліку, грн.	57 872 757	42 753 772	100 626 529
Дохід від абонентів четвертого блоку при наявності засобів комерційного обліку, грн.	294 043 125	217 275 764	511 318 889
Різниця між сукупним доходом за блоковим тарифом та сукупним доходом за розрахунковим середнім тарифом (має наближатись до нуля), грн.	297 173	1 498 646	1 795 820
* Різниця зумовлена округленням копійок до цілого значення та складає від загального обсягу реалізації			0,28%
**Довідково. Діючий тариф для населення станом на 01.12.2012 р.	2,84	1,65	4,49

ної води отримують стимули до заощадження ресурсів, зокрема шляхом їх раціонального використання та встановлення засобів обліку.

Розподіл населення за попередньо розрахованими обсягами споживання на одне домогосподарство майже тотожній розподілу домогосподарств за кількістю їх членів з урахуванням соціальної спроможності споживання (табл. 1).

Розмір блоків із соціальної точки зору доцільне розглядати виходячи з розподілу домогосподарств за кількістю їх членів та потенційних доходів [12, с. 11].

Формування із першого блоку споживачів-абонентів з "соціальним тарифом" обґрунтоване з декількох причин:

— зазначена група домогосподарств за рівнем споживання відповідає міжнародному критерію "базового мінімального споживання" — споживання у цій групі порівняно з усіма наступними споживачами у 2 рази нижче на особу (середня — 1,2 куб.м. та 2,4 куб.м./місяць відповідно);

— абоненти відносяться до соціально-вразливих верств населення;

— обсяг спожитої води зазначеним блоком абонентів не перевищує 3% від загального обсягу водопостачання, тобто зниження відпускної ціни кубічного метра води несуттєво впливає на економіку підприємств (рис. 2).

При встановленні єдиного соціального тарифу на водопостачання та водовідведення 2,7 грн./куб.м.,

витрати найбільш типового для першої групи домогосподарства (одинокі пенсіонери) скоротяться у середньому на 2,12 грн. та не перевищать 0,5% сукупних витрат домогосподарства, що у 6 разів менш порогу цінової доступності (3%) для соціально-вразливих верств населення.

Аналіз за усіма групами домогосподарств показує, що блочний підхід до ціноутворення на послуги водоспоживання та водовідведення забезпечує цінову доступність у межах 1,7—2,2% від сукупних витрат домогосподарств та впроваджує економічні стимули для заощадження природних ресурсів країни.

Типовий приклад розрахунку диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення для одного з підприємств питного водопостачання наведено в таблиці 3.

ВИСНОВКИ

Впровадження моделі диференційованих (блочних) тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення вирішує декілька невідкладних проблем у сфері централізованого водопостачання та водовідведення:

— формування економічно відповідальної поведінки одержувачів соціальної підтримки через впровадження соціальних нормативів споживання комунальних послуг;

— впровадження механізму економічного стимулювання населення до встановлення засобів обліку фактичного споживання послуг;

— запровадження "соціально м'якої" схеми приведення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення до економічно обґрунтованого рівня з врахуванням інвестиційної складової;

— ліквідацію перехресного субсидювання під час формування та становлення тарифів.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Подальші наукові розвідки з питань тарифоутворення в сфері централізованого водопостачання та водовідведення можуть здійснюватись у напрямі теоретико-методологічного обґрунтування впливу ринкових факторів на структуру та динаміку цін на товари та послуги суб'єктів природних монополій, запровадження нових підходів до методологічного забезпечення процесу формування та встановлення тарифів, аналізу та адаптації провідного європейського та світового досвіду реалізації тарифної політики, зокрема в частині застосування інструментів стимулюючого регулювання, спрямованого на підвищення інвестиційної привабливості комунальної сфери.

Література:

1. Закон України "Про державне регулювання у сфері комунальних послуг" // Відом. Верховної Ради України. — 2010. — № 49. — Ст. 571.

2. Бахмат А.Б. Аналіз практики формування тарифов на воду і послуги каналізації в країнах Євро-

союзу / А.Б. Бахмат // Вестник РАВВ. — 2010. — № 4. — С. 41—50.

3. Бубенко П. Т. Система питного водопостачання в стратегічному розвитку регіону / П. Т. Бубенко, Я. В. Леонов // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. — 2008. — Вип. 21. — С. 258—263.

4. Витрати і ресурси домогосподарств України у І кварталі 2011 року [Електронний ресурс]: статистичний бюлетень. — К.: Державна служба статистики України, 2011. — Режим доступу: ukrstat.gov.ua/druk/katalog/domogosp/vrd_1q2011.zip

5. Волгіна Н. О. Модернізація і розвиток інфраструктури водопостачання та водовідведення на регіональному рівні / Н. О. Волгіна // Комунальне господарство міст. — 2010. — Вип. 96. — С. 70—75.

6. Димченко О.В. Систематизація методологічних принципів економічної та екологічної безпеки водопостачання / Димченко О. В., Василенко С. Л. // Комунальне господарство міст. — 2009. — Вип. 87. — С. 9—17.

7. Доступность услуг, социальная защита и участие общественности в процессе реформирования сектора водоснабжения и канализации в странах Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии: Ключевые аспекты и рекомендации [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/env/outreach/14636799.pdf>

8. Записка щодо міського водопостачання та водовідведення [Електронний ресурс] // Світовий банк, Шведське агентство міжнародного співробітництва та розвитку, 2010. — Режим доступу: http://nkr.gov.ua/upload/files/normativna_baza/zvit_SIDA_voda.pdf

9. Леонов Я. В. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств водопостачання / автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / Леонов Я.В. — Х., 2008. — 22 с.

10. Логвиненко В.І. Стратегія управління розвитком водопостачання донецького регіону / В.І. Логвиненко // Держава та регіони. — 2009. — № 3. — С. 119—125.

11. Насонкіна Н.Г. Вибір системи водопостачання з урахуванням екологічної безпеки / Н.Г. Насонкіна // Комунальне господарство міст. — 2007. — Вип. 74. — С. 275—280.

12. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2011 році [Електронний ресурс]: статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України, 2011. — Режим доступу: ukrstat.gov.ua/druk/katalog/domogosp/sdhd_%-202011.zip

13. Про оплату населенням житлово-комунальних послуг у вересні 2011 року [Електронний ресурс]: експрес-випуск. — К.: Державна служба статистики України, 2011. — Режим доступу: http://govuadocs.com.ua/tw_files/19850/d-19849401/7z-docs/1.pdf

Стаття надійшла до редакції 30.07.2013 р.